

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง สารการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. ขอบเขตการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผล
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความจำเป็นของสารการเรียนรู้ต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จำกัดขอบเขตในวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 4,148 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. 2550 : 12 ข)
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 353 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มี 4 ฉบับ สอบถาม ช่วงชั้นละ 1 ฉบับ แต่ละฉบับแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการและเติมข้อความลงในช่องว่าง ตอนที่ 2 สารการเรี้นรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อการเรี้นรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตอนที่ 3 สารการเรี้นรู้เฉพาะช่วงชั้นที่จำเป็นต่อการเรี้นรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของ ลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นแบบปลายเปิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

1.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามจำนวน 353 ฉบับ พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบข้อมูลเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2550 แล้วส่งกลับให้ผู้วิจัยโดยให้ส่งไปที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ภายในวันที่ 22 มิถุนายน 2550 เมื่อครบกำหนดพบว่ามีโรงเรียนที่ยังไม่ส่งแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 12 แห่ง ผู้วิจัยได้ติดตามทางโทรศัพท์ จนได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบ จำนวน 353 ฉบับ ตามที่ต้องการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ค่าความถี่และร้อยละ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สารการเรี้นรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อการเรี้นรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมและรายช่วงชั้น

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรายช่วงชั้น

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและหาค่าความถี่และร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง สาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ครู รองลงมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 ช่วงชั้นที่ 2 และช่วงชั้นที่ 3 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมากที่สุด รองลงมาสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
2. ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เห็นว่าสาระการเรียนรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายสาระการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 สาระ คือ เงื่อนไขคุณธรรม ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ด้านความขยัน ด้านการแบ่งปัน และด้านความอดทน ส่วนสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกสาระ
3. ครูช่วงชั้นที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เห็นว่า สาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่ 1 ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายสาระการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 สาระ คือ การทำความสะอาดร่างกาย และการใช้สิ่งของที่มีอย่างประหยัดและคุ้มค่า ส่วนสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกสาระ
4. ครูช่วงชั้นที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เห็นว่า สาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่ 2 ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายสาระการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

1. สาระ คือ ชีวิตมีคุณค่า ภูมิปัญญาของชุมชน ส่วนสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เหลืออยู่ในระดับ มากทุกสาระ

5. ครูช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เห็นว่า สาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่ 3 ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายสาระการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 สาระ คือ บ้านคืออิมานของเราและ ชีวิตสดใสในชุมชนน่าอยู่ ส่วนสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อยู่ใน ระดับมากทุกสาระ

6. ครูช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เห็นว่า สาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่ 4 ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายสาระการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 สาระ คือ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน ส่วนสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกสาระ

7. ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ สาระ การเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่ 1 เรียงค่าความถี่จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีสารสนเทศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ สาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่ 2 คือ ภาษาอังกฤษกับเศรษฐกิจพอเพียง และการปลูก ผักสวนครัว รั้วกินได้ สาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่ 3 เรียงค่าความถี่จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การรู้จักสามัคคี การอยู่ดี กินดี และกิจกรรมสหกรณ์ ตามลำดับ และสาระการ เรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่ 4 คือ จิตสำนึกสาธารณะ

8. ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม ดังนี้ ควรบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรเน้นการฝึกปฏิบัติจริง ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรกำหนดสาระหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักสูตร แกนกลาง กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรสร้างโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ การศึกษา และควรมีการสร้างเครือข่ายร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ โดยเฉพาะ ในท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง สาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เห็นว่า สาระการเรียนรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นหลักนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคม เศรษฐกิจหรือการเมือง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 3) จึงทำให้โรงเรียนในสังกัดกระทรวง ศึกษาธิการได้ตระหนักและสนองนโยบายของหน่วยเหนือ โดยในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดจุดเน้นให้มีการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ สอดแทรกหลักคุณธรรมนำความรู้ และการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาครูไปสู่การจัดหลักสูตรและประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอนสอดแทรกหลักคุณธรรม จริยธรรม อีกทั้งสังคมไทยในปัจจุบันกำลังเกิดวิกฤติทางด้านคุณธรรม จริยธรรม จึงอาจเป็นเหตุผลให้ครูเห็นว่าสาระการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวกิจ ศรีปีดดา (บทคัดย่อ : 2549) ที่ได้ศึกษาการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ระดับความเป็นไปได้ในการประยุกต์หลักการจัดการเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน ทั้งโดยรวมและจำนวนตามลักษณะของกิจการอยู่ในระดับมาก แนวปฏิบัติที่เป็นไปได้สูงและควรปฏิบัติอย่างมาก คือ ต้องประกอบการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้เกี่ยวข้อง เช่น ลูกค้า แรงงาน และผู้ส่งสินค้าหรือวัตถุดิบและสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมศักดิ์ ลาดี (บทคัดย่อ : 2543) ได้ศึกษา การศึกษาการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนงานวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 เห็นว่าสาระการเรียนรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รายข้อ คือ เงื่อนไขคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ด้านความขยัน ด้านการแบ่งปัน และด้านความอดทน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากบุคลากรส่วนใหญ่เป็นครู เห็นว่าในปัจจุบันพฤติกรรม

นักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมมีน้อย อีกทั้งมีการรับวัฒนธรรมจากตะวันตกเข้ามาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้นักเรียนเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ดังนั้นนักเรียนจึงควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมอย่างจริงจังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยการบูรณาการร่วมกันกับผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น วัด เป็นต้น สอดคล้องกับ สุวิทย์ เมษินทรีย์ ได้เสนอผลการวิจัย เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์การเชื่อมโยงโลกาภิวัตน์กับชุมชนภิวัตน์ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2549 มติชนรายวัน : 20) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวกิจ ศรีปีดดา (บทคัดย่อ : 2549) ที่ได้ศึกษาการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษา พบว่า การประยุกต์แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน คือ ต้องให้ผู้ประกอบการเรียนรู้เข้าใจหลักการอย่างจริงจังและควรประกอบการโดยยึดหลักปฏิบัติคือ ต้องมีความรู้ต้องมีคุณธรรม ทำกิจการโดยความมีเหตุผลพอประมาณและสามารถคุ้มกันตนเองได้คุ้มชูตนเองได้ ให้ยืนบนขาตนเองได้

3. ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เห็นว่าสาระการเรียนรู้ เฉพาะช่วงชั้นที่ 1 ช่วงชั้นที่ 2 ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกช่วงชั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาระการเรียนรู้ เฉพาะช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละช่วงชั้น มีความจำเป็นและมีความเหมาะสมกับวัยของแต่ละช่วงชั้น สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่น อีกทั้งสาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นได้ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ผ่านการทดลองใช้และนำมาใช้ในสถานศึกษาซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เริ่มจาก 1) วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2) วิเคราะห์สาระสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภคการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสาระ /มาตรฐาน /มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 4) จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง รายปี 5) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ 6) จัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง และ 7) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน. 2549 ก : 1-9) สอดคล้องกับผลการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 38) ที่พบว่าผล

การดำเนินงานในเรื่องการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนได้ผลผลิตหลักคือ หน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ ที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิธีการคิด และการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนา คนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน จึงเป็นเหตุผลให้หน่วยการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับช่วงชั้นที่ 1 ช่วงชั้นที่ 2 ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกช่วงชั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัย พบว่า ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความเห็นว่าสาระการเรียนรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา จึงควรนำผลการศึกษา ไปใช้ในการเร่งรัด ส่งเสริม สนับสนุน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดทำหลักสูตรเขตพื้นที่ การศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น การอบรมสัมมนา การประเมินผล การนิเทศติดตามและให้ความช่วยเหลือครู เป็นต้น เพื่อให้สถานศึกษาได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน อย่างแท้จริง ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรอบรู้ เพื่อให้เกิดเป็นวิถีชีวิตแบบพอเพียง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 ผลการวิจัยพบว่า ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เห็นว่า สาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่ 1 ช่วงชั้นที่ 2 ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกช่วงชั้น ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องนำสาระการเรียนรู้นี้ไปพัฒนาให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของแต่ละสถานศึกษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น ภูมิปัญญาของท้องถิ่นเพื่อให้เห็นผลของการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ตำแหน่ง ช่วงชั้น เป็นต้น

2.2 ควรทำการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ว่ามีแนวทางการดำเนินการอย่างไร

2.3 ควรศึกษาติดตามและประเมินผลการนำสาระการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 ว่ามีปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหอย่างไรให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY